

Het licht

Jan van Nijlen

bron

Jan van Nijlen, *Het licht*. Boekhandel Flandria, Antwerpen / Van Dishoeck, Bussum 1909

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/nijl003lich01_01/colofon.php

Let op: werken die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn.

Het licht

I.

Het allerschoonste is het innig zachte
uit 't allerdiepste van ons zelf geboren,
en bloeiend als een wonderbloem naar voren
uit de onbewustheid van ons hoog betrachten.

Het allerbeste is 't geen wij verloren:
hetgeen de dagen ons aan echte klachten,
aan vreemden weemoed of aan vreugde brachten,
aan innige liedren die wij niet meer hooren.

Zoo zijt gij mij, o diep aanbeden Licht!
het allerbeste en het allerschoonste;
omdat gij Liefde en Waarheid hebt gebracht

in 't mistig duister van mijn eenzaam woonste
waar nog uw klaarheid naleeft in den nacht,
hoewel gij sluimert in uw graf van Licht.

II.

O wat is dit een wonder-vreemd bekoren!
Ik voel hoe stilaan wordt in mij geboren
iets broos, iets teeder als hetgeen men mint
wanneer men, zorgeloos van zinnen, kind
nog is. En 't lijkt wel op den vromen wensch
die, bij het rijzen eener ster, elk mensch
eens deed als schuldeloos hij nog gelooven
kon aan de goede geesten die beloven
veel heil en vreê. En 't is of de vervulling
van zulk een wensch nabij is, en de onthulling
van onvermoede dingen; en 't gevoel
dat mij bevangt is teeder als het koel
septemberwindje dat na regenvlaag
het hoofd der laatste bloemen buigt omlaag.
En vreugdevol wacht ik wat worden zal:
een ephemer geluk als blank kristal
doorzichtig, of als reine liefde vroom,
een vreê van leven, of een heil van droom?
Blij klopt het hart in hopende verwachting...
En gij, o ziel! waarin ik de betrachting
van elken dag, elk uur, heb uitgestort
o! bid met mij dat het een liedje word'...

III.

Nu 't al verdord is wat eens in mijn jeugd
aan liefde en teederheid aan 't bloeien ging,
kom nu mijn hart doortintelen, herinnering
aan wat eens was zoo overschoon een vreugd!

Ik was zoo eenzaam, maar toen zij verscheen,
zij die mijn licht was, voelde ik mij veilig
voor lange jaren, wetend dat niet een
het leven maken kon zoo heerlijk en zoo heilig.

Was het een blijde droom? een droeve logen?
Ik weet het niet, noch vroeg om een verklaring,
maar luisterde enkel, vreugdig, ingetogen,
naar zoete woorden der veropenbaring.

Mijn licht, geboren in den herfst, volgroeid
in de allerlaatste dagen, vol van zon
en zomerluwheid, nog alvoor begon
te leven kleurenspeel van 't woud dat bloeit

ten tweede maal, gij draagt in u het leven
saam met de dood, lijk 't gouden jaargetij
waarin ge werd geboren, licht en blij,
met 't enkel doel uw eigen schoon te geven.

Ge vraagt om geene toekomst, geen verleden,
maar gaat op maat van melodieus gezang
en in uw eigen gloed, met lichte schreden
door der seizoenen koninklijken gang.

IV.

Zij is gekomen in den zonnigen tuin
van mijn verlangen, als de boomen bruin
en rood en goudgevekt te pralen stonden
in het hoogheerlijk licht, als zooveel wonden
waaruit het leven van den zomer vlood.
Zij is gekomen midden in den dood
van al wat mooi en blij was, en in 't brooze
gebloei der najaarsbloemen en der rozen
die hunne liefde uitbloeien met hun bloed,
in 't zingend licht van hun supremen gloed,
den allerlaatsten van hun laatste dagen.
Zij is gekomen uit de kleurige lagen
waarop het licht van mijn verlangen woog;
zij droeg als krans een ijle regenboog
die zacht naast haar opdoemde langs de wegen
als een triomfpoort van verzoeningszegen.
Zij is gekomen, en zij bracht het Licht,
het heerlijk Licht van haar gods-aangezicht,
voor mij, voor mij alleen en mijn verlangen;
en langs het koudig-bleeke van haar wangen
is er geen enkele heete traan gevloeid
voor al het mooie dat was uitgebloeid.

Zij is gekomen, zij die in de vouwen
van haar wit kleed de smart van vele vrouwen
en vele liefden als een offer draagt,
de moeder van veel leed en toch nog maagd.
Zij brengt de groote liefde, de gewijde,
met 't helle licht dat in zijn medelijden
alles vergeven en vergeten moet.
Haar liefde is geen passie rood als bloed,
haar mond geeft geene zoenen die verbranden,
de zachte streeling van haar witte handen
trilt door mijn lichaam niet als laaiend vuur,
en in haar oog gloeit niet het wrekend uur
der vreemde, onvergeetbre passiedagen.
Zij is gekomen, lijdzaam in het dagen
van 't geen zij zelve was: het heerlijk Licht...
En ik begreep dat nooit haar bleek gezicht
in andre kleurenglans zoo open droomen
dan die nu straalt langs moede najaarsboomen.
Zij is gekomen en haar maagd-gelaat
maakte mij mooier elke levensdaad
en elke liefde, elk gevoelen vromer,
zooals een herfst geboren zonder zomer.

V.

Ik zag toen eerst haar moe-gedroomd gezicht
met, als iets heerlijk nieuw, haar blijde oogen,
waaruit in vreugd en lijdzaam mededoogen
de moeheid sprak van gansch een liefde-biecht.

En vreezend dat misschien zij heeft bedrogen,
doet zij naief haar groote oogen dicht..
En nochtans straalt het godgewijde Licht
en komen zangen om haar heen gevlogen.

En 't duurde lang dat over alle dingen
een doom van droefheid lag, tot op den duur
haar blauwe oogen stralend opengingen,

en, met een liefdeblik vol passievuur,
het offer van mijn kranke ziel ontvingen
uit dankbaarheid voor 't allereerste uur.

VI.

Was al haar glorie dan maar ingebeeelde,
toch heeft één straal slechts van haar licht-gelaat
den wreedten bloei gedood, dien wilde haat
rondom haar brooze, blijde schoonheid teelde.

En zwijgend, als met een gebaar dat streelde,
heeft ze in de plooiën van haar wit gewaad
gekoesterd elke dorre levensdaad
tot rijkdom van een nooit-vermoede weelde.

En even buigend als een twijg naar voren,
die zwaar van bloemen weegt een zomerdag,
heeft zij gesproken, in haar droom verloren,

van een geheim dat niemand weten mag
en van een liefde die niet werd geboren,
zoodra een menschenoog haar glorie zag.

VII.

Zoo was het beeld dat kwam tot mij
gedaald in vroegen herfst, van uit
een lucht als bleeke blauwe zij
gespannen, en waarlangs 't geluid

der koele najaarswinden gleeed
van wei tot wei, van boom tot boom.
De zon scheen innig en ik weet
niet of het waarheid was of droom

die mij omruischte, ook niet hoe
het kwam, maar 'k weet alleen hoe licht
het was, en 'k werd tot weenens toe
bewogen door dit vroom gezicht.

En heilvol volgde dag op dag
in 't zelfde licht, al eer ik in
mijzelven las hoe 't geen ik zag
het beeld was eener eerste min.

En toen voor goed was uitgebrand
des herfstgouds allerlaatste genster,
en ik mijn licht zocht over 't land
door 't mistig, zwaar-bedoomde venster,

zijn in het grauwste winteruur
dat weemoed brengt en droefheid baart,
haar vreemde oogen weer in 't vuur
ontloken van mijn grijzen haard.

...Totdat de voorjaarszonne kwam
en op mijn duister aangezicht,
moe van veel peinzen, weer de vlam
ging schijnen van haar gulden licht.

VIII.

Het was het uur waarop de laatste stralen
van haar wit-scheem'rend Licht de nachtigalen
doen vluchten had in het omwademd woud,
dat zij, gemanteld in gewaad van goud,
mij naderde met koninklijk' gebaren.
De zijde streeling van haar vlammen-haren
heeft mijne wangen als een zoen verbrand;
het gracielijk gebaar van hare hand
heeft mij getoond de menigvuldige wegen,
langsheen dewelke de licht-reine regen
van 't schouwend Licht ontbloeien deed
de blauwe bloemen van vergeten leed.
De omhelzing van haar blanke, teedere armen
kwam voor een stond mijn ijdel hart verwarmen,
en haar gezoen heeft mij een troost gebracht
dien 'k niet meer hoopte. In den klaren nacht
steeg er een breede walm van zomergeuren
wanneer zij zong het sprookjeslied der kleuren:

Ik zal der zeeën eeuw'ge schoonheid baren
in laaie vlam gezet;

mijn haren zijn gelijk de onweersbaren
zoo violet.

Ik draag een heel verleden in mijn oogen
met onvermoed berouw;
mijn oogen zijn gelijk de hemelsbogen
zoo blauw.

Het zijn de menschenzielen die mij droomen
en lijden en verzuchten doen;
mijn droomen zijn gelijk de lente-boomen
zoo groen.

Het is het Leven dat mijn leven spon
uit liefde en uit dood;
mijn lippen zijn als de ondergaande zon
zoo rood.

Er gaat geen scheem'ring over mijn gelaat
wanneer ik twijflend bid,
want mijn gelaat is als een maagd-gewaad
zoo wit.

IX.

Uw woord klinkt angstig als het ver gezoem
van wind in dennenwoud, als nog niet viel
de sluier die omhult hel-naakte ziel;
maar 't kan ontbloeien als een lentebloem

en worden, door het licht dat er op viel
van uit uw eigen hart, een woord van roem
dat zingt wat ik slechts bevend noem:
uw eigen schoon, één golving van de ziel.

Maar 't woord is zoo onstofflijk dat alleen
beelden geboren worden die niet de oogen
des lichaams maar alleen de ziele ziet,

zoodat, verloren in dien droom, niet een
verklaren kan of in die schijnbre logen
het woord in ziel of ziel in woord vervliet...

X.

Dan kwam de zomer en de dag
der grootste vruchtbaarheid der aarde.
'k Zat in mijn juli-tuin en zag
ze komen blank-naakt door mijn gaarde

vol zonne waar bij elken tred,
bloemen ontloken voor haar voeten,
die haar blanke gestalte met
de slankheid hunner stengels groetten.

En kleurig werd het waar zij ging,
als waar' de atmosfeer aan 't bloeien,
om stil, in één verheerlijking,
natuur in 't licht te doen vergroeien.

En wijl zij aldoor volgde trouw
haar weg, al was zij in de wijde
wereld de allereerste vrouw,
leek zij een maagd van van der Weyden,

die, eigen schoonheid onbewust
betracht in 't levensboek te leeren,

en brandt van wulpschen liefdelust
gelouterd door de vrees des Heeren.

Maar toen zij aan een vijver kwam,
wou zij - was het een wensch des Boozen
die zacht haar eigen wil ontnam? -
haar beeld zien naast de waterrozen.

En wanneer zij, in 't gras geveid,
het lenig lijf gracieus gebogen,
haar beeld zag, glansde dankbaarheid
in 't diepste van haar blauwe oogen

om wat zij geven kon... - En het
gevoel van hare ziel was vromer
van inn'ge kuischheid dan 't gebed
der leliën blank in zon en zomer.

XI.

Wist gij, wanneer het water 't beeld weerkaatste
van uwe schoonheid, als een vroom gedicht,
dat dit was, o mijn droef-bekoorlijk Licht!
van al uw daân de schoonste en allerlaatste?

En ik die u op 't bloemen-altaar plaatste
van mijne liefde, 't starend oog gericht
naar wat ik dacht te zijn mijn eerste plicht:
u 't leed te sparen, 't bitterste en het laatste,

ik kon niet anders dan gelaten dulden
dat gij deedt wat het Lot u zei te doen
wanneer uw schoonheid schuchter zich onthulde,

en dat gij, die door 't leven werd gekust
tot Licht, moest sterven door dien eenen zoen
als eens uw min tot droom zich werd bewust.

XII.

Hoe ver ik ook in het verleden tuur,
dit is nu wel het schoonste van mijn leven
en 't allerbeste ook: dat eenig uur
waarop mijn droom tot werk'lijkheid verheven

mij in het blijde licht verscheen, omgeven
door zelf-gestraalden gloed, als de Walkuur'
omluisterd door een rein onschendbaar vuur,
wiens kuische vlammen elk wie boet vergeven.

Maar ook het allerbeste moet vergaan,
en al is duisternis voor 't Licht geweken,
van 't allerschoonste blijft slechts ijd'le waan;

en mocht het Licht ook nog zoo heerlijk zijn,
na 't sterven van mijn droom is mij gebleken:
de Waarheid wezen en de Liefde schijn.

Venezia

I. Aan Platen

Hij die der schoonheid hoogste wetten prees,
de al-heerlijkheid van 't koninklijke woord,
en 't laffe volk met angstige twijfel-vrees
vervuld, begeesterend heeft aangespoord

om trotsch te stijgen waar zijn hand naar wees,
hij kon alleen in muzikaal akkoord
verbeelden, wen de schim der stad verrees,
het venetiaansche beeld in 't duitsche woord.

Hoe ruischt zijn rytmus mijne onmacht toe!
wanneer ik, landend aan dit eenig strand,
met droeven angst mij afvraag waar of hoe

ik klanken vinden zal om te verwoorden
wat hij zag en verkondigde zijn land
in blijden echo, een nog nooit gehoorde.

II. Het water

Wanneer de zon, o witte en roode stad!
in 't fonklend paarlemoer schijnt der kanalen,
waar elk paleis door 't lichte spel der stralen
een schaduw van zijn eigen beeld omvat,

dan kan alleen het blauwe water malen
wat niet één kon: uw allergrootste schat
waar, eeuwen lang, de hoogste kunst om bad,
in kleur verbeelden of in klank vertalen.

En daar niets roert die schoonheid, gloed noch storm,
schijnt het den dichter die onmachtig is,
om 't beeld te gieten in zoo puur een vorm,

of 't water zelf de stad in verzen zet,
daar in dien spiegel kleur een rytmus is,
en elke klank een rytmenzwaar sonnet.

III.

Avond

Nu is de laatste straal der zon geweken,
en in den hemel zijn de kleuren broos,
zoodat de zuiderwind, die ademloos
erlangs wuift, schuchter doet verbleeken

het laaiend rood tot bijna blauwend roos
dat geelgroen is waar 't in de zee gaat breken.
Nu is 't het uur dat elke ziel zich koos
om, op het water dat zoo luid kan spreken,

te varen in de schaduw der paleizen,
wanneer met dieper kleur de zomernacht
het laatste blauw des hemels gaat vergrijzen,

en neerdaalt van het zwart bewolkte oosten,
dat lichtend niet zoo innige schoonheid bracht,
volmaakte goedheid die bijna kan troosten.

IV.**In 't oude tuintje**

In 't oude tuintje waar zooveel pioenen
in 't hooge gras gloeien als vlekken bloed,
en waar kastanjeboomen donker groenen
wijn reeds hun bloem verwelkte in den gloed,

staat op een groen-bemosten, marm'ren voet
- herinnering aan heidensche visioenen -
een god met leden sterk en lippen zoet,
die een godin - marmer als hij - blijft zoenen.

Daarachter glanst eene niet te overziene
helblauwe lucht; en zoo stil is het uur
onder de wolk der bloeiend blauw glycienen,

als waar' de tuin, wen steeds het water weent
langsheen de steenen van den grijzen muur,
lijk 't marmerbeeld allegoriek versteend.

V.**Murano**

Hoe zuiver straalt het licht nu overal!
wijl schuchtre wasem nog omhulde
het eiland, dat weldra zoo licht en gulden
als kleurige bloem op 't water deinen zal.

En toen het middaguur het blauw heelal
gelijk een glas met zon boordevol vulde,
dacht ik: hoe kan, ontloken in 't kristal,
het blijde licht zoo'n lichte weerschijn dulden.

O godlijk eiland! Hoe begon in vreugd
uw groene boord te ruischen van gezangen
wier jubelklank de oudste tijd nog heugt,

toen in uw veien grond ontloken was
de vuurge bloem die innig houdt gevangen
de ziel van 't licht in 't allerbrooste glas!

Ziel en leven

I.**Ode aan Guido Gezelle.**

Mijn Vlaanderen kende geen zon
geen blijheid meer; - en als begon
de zomerwind te ruischen in de boomen
ontlook niets in het schamel hart
der velen die niet wisten hoe
ze noemen zouden wat verscheen in droomen;
men wist de oorzaak niet der smart,
en elke stem was zingensmoe.

En zooveel eeuwen bloeide in 't land
de schoonheid open, maar geen hand
was er die, plukkensgraag, zich strekte
naar bloem of blad, en elke schemering
zag zijne glansen tanen, zonder
dat eene stem den echo wekte
van lied dat in de luchten hing
als een vergeten wonder.

Er was nog wel geheugenis
van blijdzaam een gebeurtenis,
toen de natuur nog straalde in 't primitief

gemoed van ieder vroom bestaan
als in een vijver voorjaarszon;
toen, biddend, elke kunstenaar hief
zijn kleuren-hymne aan
voor Wie niet sterven kon.

O zie! het was een schouwspel schoon
en vreugdevol! wanneer ten troon
van 't middeleeuwsche orgel zat
de reuzengroote schim van Memling!
Diep was de eerbied voor de dingen
der kunst, toen in de oude stad
het koor van 't vrome volk tot hem ging
om met den meester mee te zingen.

Maar sinds was elke klank te loor
gegaan van 't middeleeuwsche koor;
de grasbegroeide straat was rustig
en droef sinds het hemelsch georgel
niet meer weerklonk... - Toen kwam
de dichter vroom en zingenslustig
die aan het eikenhouten orgel
de plaats van Memling nam.

O! Hoor dat lied! Het is als het ontwaken
van vele klanken tot een toon...
Het zegt hoe liefde licht kan maken
de allerdiepste duisternis,
hoe elke boom een wonder is,
en elk bloemeke schoon.

Het zegt de goedheid van de dieren,
der koeien die door weiden gaan,
met helle kleur het donker gras versieren,
en zien, in avondzonschijn,
met oogen die zoo goedig zijn
de tierende menschen aan.

Het is gelijk de zon dat lied!
zoo stralensblijde en zoo vurig
wanneer het woord van vlammen vliet.
- Of als de regen is het droef,
wanneer de mist den dag begroef
en tranen weent gedurig.

Het heeft den rytmus en de maat
van 't kinderspel wiens blijde stem
weerklinkt in zonnige middagstraat;

en 't oude wijsje, dat men dacht
verloren, leeft met inniger pracht
op slechts een woord van hem.

Maar 't lied zegt ook de pijnen van
een die onzegbaar heeft geleden
door wat het woord niet zeggen kan,
en troostloos, zelf in vreugd-gezag,
steeds tevergeefs zocht in uw klank
o woord! den diepen vrede.

* **

Gij die zijn roerend woord niet mindet, ziet
hoe wij deemoedig onzen hoogmoed neigen
zoo voor zijn lied als voor zijn angstig zwijgen,
hartstochtelijk van opgekropt verdriet.

Dichter! die zooveel liefhadt, en ons biedt
de hand om tot waar gij staat op te stijgen,
wij komen tot u, wetend dat ons eigen
gezag slechts is een echo van uw lied.

En zijn wij, kinderen van dees tijd, onmachtig
om dankbaarheid in blijvend woord te zingen,

ter eeuwige kathedraal, die ijzerkrachtig
en slank verrijst, zal eens de beiaardzang,
als lang reeds en ons woord en stem vergingen,
nog glorie geven aan uw lied, voor lang.

II.**Nazomer**

Dat is de allerlaatste kracht des zomers
die opvlamt in zijn helsten gloed, en mij,
die 't al bezie met 't droeve oog eens droomers,
wordt het bewust: reeds is de herfst nabij.

Want zie: in morgen-atmosfeer verhit
door zon met smettelooze lucht omblauwd,
tusschen nachtschoone en goudbloem grijs bedauwd,
en hooge floxen van het puurste wit,

rijst slank de zonnebloem op leen'gen stam
die, keerend, 't vlam-gezicht gaat richten
zoo liefdevol naar 't licht der zon. O! kwam
nu mij ook slechts een enkle straal belichten,

nu 'k in den zomer van het leven treed,
ik zou gelijk dees bloem mijn harte wenden
naar 't allerlaatste licht, als een die weet
dat alles broos is wat voorheen hij kende.

III. Herfst

Ik denk aan dezen die geboren werden
in de eenzame uren van dees langen dag;
ik denk aan liefden die verloren werden,
en die geen enkele klacht herinn'ren mag

En 't lijkt mij of degeen die 't leven kregen
vandaag, de arme doolaards zullen zijn,
die moeten gaan, met in hun hart de pijn,
en in hun ziel: het droef geruisch van regen...

Kom sluit het venster, liefste! en laat de vlagen
novemberklagend ruischen in den wind.
Uw handen zijn zoo vroom als van een kind,

kom, leg ze op 't voorhoofd van den moeden man
die van die hand een weinig vreugd komt vragen
en hoopt op het geluk dat komen kan.

IV.**Avond-schemering**

De hemel zweeft... Zie 't is de schemering
die al haar kleuren in de lucht doet trillen,
en zachtjes deinen in de glinstering
der blijde uren die niet sterven willen.

De horizont verschuift... Of zijn 't de stralen
die weggeblazen worden door den wind?
Het is of gansch de lucht wil ademen
of met een zoen omhelzen wat ze mint.

Nu wuiven ze met ephemeere kransen
van licht, en staat de zon daar midden-in,
zoodat men niet weet of 't gestraal dier glansen
ofwel een einde is of een begin.

Dat is het Licht, het heerlijk Licht, het blijde!
dat zich ontleedt en van zichzelf wil droomen,
en tracht te lezen in den gloed der tijden
of 't uur daar is van scheiden of van komen;

't is het geboren worden van het brooze,
het eindloos-teëre dat verlichtend vlucht
waar ginds, heel ver, in 't diepe kleurenlooze
de maan blinkt als een doodshoofd in de lucht.

.....

't Geluk is als de schemering die trilt:
het wordt geboren waar het nog niet gloorde,
en fluistert soms heel zacht dees blijde woorden:
nu geef ik al mijn schoonheid zoo ge wilt.

V. Vrede

Te zijn als nu: zonder een droomgedachte
te denken aan de teerheid onzer min,
en elken dag begroetend als 't begin
van nieuwe schoonheid die ik niet verwachtte;

te vragen naar de komst van heldre nachten,
met nieuwe woorden diep van levenszin,
gezeid met weeke stemme, die zoomin
een rust zou wezen als een rust-betrachten;

te zijn als nu: met volle hand te grijpen
de blanke bloesems van de lentegaard
die onze min tot zonnige vrucht zal rijpen,

den tijd niet sarrend met een vloek of bede;
is dat niet wat mijn ziel veropenbaarde:
het hoogst geluk en de allerzoetste vrede?

VI. Op een morgen

Op een morgen dat de boomen
stonden als gebeeld op glas,
dat ik, als altijd aan 't droomen,
vrij van pijn en zorgen was,
en ik geenzins kon bevroeden
dat een wonde ging aan 't bloeden
in een hart zoo vrij van jeugd,
leerde ik hoe onvermoede
smart geboren wordt uit vreugd.

Tusschen bloemenbloei veelgeurig
die, ontloken in de wei
licht van zonne, 't duizendkleurig
vuurwerk scheen der mei,
liep de beek, waarin de stralen
naakt en spiegelglad verhalen
dat de wereld schoonheid is.
Maar ik dacht; der nachtegale
lied klinkt slechts in duisternis.

Als in laaiend vuur de zonne
hooger in den hemel steeg
en alles dat had begonnen
blij te zingen, moe, weer zweeg,
voelde ik dat in de schoonste dagen
angstiglijk in mij bleef klagen
liefdelust, die luider sprak
dan de zucht om slechts te vragen
moed die mij daartoe ontbrak.

VII. Koning

Ik ben de koning van dees lusteloozen tijd.
Mijn onderdanen zijn de loome dagen;
verveling heeft mijn zware kroon gewijd
die 'k onvermoeid met diepen ernst wil dragen.

Ik zal, noch aan wie mint noch aan wie lijdt,
de kleine aalmoes van een troost gaan vragen,
maar 'k zal mijn rusteloze gang vertragen,
wanneer de dood langsheen mijn wegen schrijdt.

Mijn rijk heeft geene grenzen, geene stranden,
mijn eeuw'ge tocht geen einde, geen begin:

al smeeken mij met opgeheven handen
mijn onderdanen om des levens zin,

ik blijf de koning van mijn eenzaam landen
en 'k wil de liefde niet als koningin.

VIII. Wulpschheid

In slanke naaktheid rijst zij voor den spiegel op,
omwolkt met gitten krans van losgewoelde haren;
haar oogen zijn als vreemde bloemen waar zij staren
waaruit bij elke blik 't vergif leekt drop na drop.

En sidderend van koel en ongewenscht genot,
spant zij uitdagend-juichend haar volronde borsten,
wier marmerschoonheid niet een duivel, niet een god
noch menschen in aanbidding ooit aanstaren dorsten.

Haar naakt en ijskoud lichaam kan het hart niet warmen
van wie omhelsde die versteven schoonheidslijn -
Zie nu: ze lacht! En heffend lelieblanke armen

snoert zij met rooden strik haar zwarte haren vast,
en treedt voorzichtig in een gulden schoen, zoo klein
dat net haar ruige duivelbokspoot erin past.

IX.

Walkure

Zoo dikwijls in de somber-grijze uren
van wee, denk ik aan u, en voor mijn oogen
rijst gij als 't beeld der slapende Walkure
verlost door 't willen van mijn machtig pogen.

Maar is dat niet een droom, mijn hoop geen logen?
en zoo gij sluimert tusschen hemelvuren,
is niet mijn wil omringd met sterke muren,
van angst en twijfel, die geen moed gedogen?

Heeft niet het droeve zicht van uw ellende
mijn stap vertraagd die tot uw licht wou gaan,
en heeft de stem van een die 't leven kende,

wanneer hij opklom langs de stijle baan
niet vaak gesmeekt om het gelaat te wenden
en rust te zoeken in zijn eigen waan?

X. Beatrix

Zie! 't is Beatrix die in d' avond daagt
gelijk een blanke schim, - en 't blijde blozen
der lucht glanst in haar oogen, die bij poozen
zoo weeïg zijn alsof er smart in klaagt.

En in den avond denkt zij aan het brooze
en wit geluk van vrouw te zijn en maagd,
zij, die in haar helblonde haren draagt
de reinheid en den liefdelust der rozen.

De nacht komt en omwuift de liefde-klachten
van wie zou graag en teeder minnen wou,
en zonder liefde rozen kleurloos achtte...

Dan sluimert ze in, en droomt zichzelf de vrouw,
die eens in sterrenvolle zomernachten
het lief zal zijn van wie nooit lachen zou.

XI.**Middeleeuwsch portret**

Prinses! geschilderd door een primitieve
en eedle hand wier geen lijn is ontgaan,
waarom blikk gij mij dezen avond aan
in dit onzeker licht met uw naïeve

gevaarlijke oogen, die zoo plots vergaan
en weer ontluiken? 'k Durf niet naar believen
lachen of weenen, wanneer straalt uw lieve
onkuische blik dien niemand heeft verstaan.

Uw jonge borst is, half-omsluierd, naakt,
en met een hand wier lijn de kunstenaars roemen,
biedt gij een tuil van witte en roode bloemen...

Waarom staart gij zoo onverschillig? Haakt
gij soms naar iets dat nooit uw hart genaakt,
prinses of vrouw! hoe zal mijn angst u noemen?...

XII.

Parabel

Ik ook, ik voel mij een verloren zoon,
die ziek van diepen wellust, vol verachting
is voor dees tijd en in de ziel betrachtig
gevoelt om terug te keeren naar de woon,

waar, hopende in zalige verwachting,
iemand die smartenrijk is en gewoon
van goed te zijn, schenken zou, met een toon
van weemoed in de stem, veel pijn-verzachting.

Ik heb zoo lang gezocht en niet gevonden,
in geen land dezer aard, de blijde woning
waar een die goed is mij verwachten zou...

Ik heb met geur'ge rozen 't hoofd omwonden,
en blij genoten onder die bekroning
vergetelheid van nutteloos berouw.

XIII.**La vita nuova**

Wanneer de Zomer 't woord spreekt der bevrijding
dat in het woud van boom tot boom verzucht,
als 't licht ontwaakt tot in de verste lucht
door de enkele echo dezer blijde tijding,

gaat alles leven met een begeleiding
van kleur en toon, langs veld en lucht,
in 't streven tot het allerschoonst: de vrucht
die wordt geboren uit die hoge wijding.

Zooals de Zomer de allerzoetste vrijheid
aan landen schenkt die stralend hij bevrucht,
zoo zal de Liefde, die ik heb geducht,

nieuw krachten geven aan mijn angstig bloed,
en rijpen met haar zegenenden gloed
mijn winterweemoed tot een zomerblijheid.

XIV.

Juni

Een Junidag! De stralen van de milde
en vruchtbre zomerzon gaan als een zoen
zoo streelend langs het morgendwoud, als wilde
ze 't al wat leven moet ontluiken doen.

En van den blijden morgen tot den noen
stond ze te laaien dat het al verstillde
op de eene opene plek van 't woud, waar, groen
van zonbeschenen kroos, een vijver trilde.

Dan daalt de schaduw over 't vulpen water
waar slechts bij poozen lucht in straalt; en later,
als 't blauw der lucht tot groengeel gaat verkaren,

wuift langzaam als waar' elke bloem een vrucht,
op wind die speelt door 't kantwerk van de blaren,
de roze acacia in de blauwe lucht.

XV.**Avond**

Nu is de avond innig als een lied,
mysterievol van onbepaalde klachten,
zon diep-ontroerend door hetgeen hij biedt
en schooner nog door 't geen hij laat verwachten.

En in den gloed der halve duisternis,
waar niet een stem, zich zelf genietend, fluistert,
begrijpt de ziele zonder dat ze luistert,
wyl elke schaduw haar een streeling is.

Nu daalt de nacht in eindloos-zoet berusten,
uit diepste diep van 't walmend woud ontgroeid,
het windje klaagt als lippen die zich kustten,

wyl achter boomen die zich wiegend neigen,
aan verre kim de volle maan ontbloeit,
die vorm en kleuren geeft aan het stilzwijgen.

XVI.**Zomerregen**

Laat nu klank en rytmenval
dansen van den zomerregen!
zoo dat wei, en woud en dal,
boomen en begroende wegen
deinend achter 't net bewegen
van dat vloeibaar blank kristal!

Ei! hoe spettert op het glas
druppelval uit ambergele
wolken als van vale asch,
wijn, in 't eeuwig neerwaarts drelen,
't lichtloos nat een zacht-fluweelen
tint geeft aan het bleekgroen gras.

En wen 't aarzelend avendt, hoor
hoe allengskens 't bange klagen
van de tortel gaat te loor
in 't geruisch der duistre vlagen,
die bedruipen zomerhagen
met de hooge boomen voor.

In 't geluid dat mij omrult
wil ik treurig liedje zoeken,
grijs omduisterd, geel verguld,
dat mijn droefheid zal bezoeken
als, gegleen uit vale hoeken,
duisternis mijn kamer vult.

XVII.

Wensch

Ziel! kwaamt gij nu ter goeder uur getreden
langsheen mijn stille zomeravondpad,
met bloemen in uw hand, en op de lippen beden
voor 't grootst geluk dat ooit uw ziel bezat,

dan zou ik - ik die in de stammen heb gesneden
langsheen mijn weg de woorden van mijn schat -
niet omzien naar de baan van mijn verleden,
maar, voet voor voet, u volgen waar gij tradt;

dan zou ik als de arme zondaar wezen,
de droef-verlatene die werd genezen
door 't raken slechts van Kristus' linnen kleed,

en zooals hij, tot 's levens licht herrezen
door 't stralen van uw blik die om mij gleed,
zijn een die liefheeft eene die het weet.

XVIII.**Middag**

De tuin ligt stil in schril, wit licht,
en al de boomen dragen het gewicht
der zonne in een symfonie van groen.
Mij brandt de lucht gelijk een heete zoen
van diepen wellust, en terwijl ik schouw,
de oogen half-geloken, in het blauw,
't oneindig blauw der onbereikbre lucht,
hoor ik, als in de verte, een stil gerucht
dat zacht- en zachter wordt, haast niet te noemen,
't gegons der bieën langs de vele bloemen.
Papavers branden in het zwoele uur
in roode vlammen langs den naakten muur,
alsof er vuur uit hunnen kelk ontbloeit.
Is er nog iets, een boom of bloem die groeit
in deze stilte, wyl de dorpsklok luidt
zoo ver, als kwam haar klank van uit
een diepte die het licht niet kennen wil.
Mijn geest is moe... Het is zoo stil... zoo stil.
O! was er iemand wien ik klagen kon
't vervelend wee dier heete zomerzon!

een enkel goedig wezen, dat verstond
dat mij die stilte pijn doet als een wond!...

XIX.**Langs de vaart**

Verwelkend esschenloof danst langs de huid,
glimmend van zweet, van 't uitgemergeld paard,
dat aan het strakke touw de oude schuit
zachtjes doet glijden op de groene vaart.

Rondom is gansch de wereld als een gaard
vol wondre boomen 't allen kant, waaruit
een vreemde geur stijgt en een zoet geluid
van blijde vogels die men niet ontwaart.

De zonne zinkt - o, vreedzaam is het uur! -
recht in de vaart die rozig wordt, als voer
de grauwe schuit in het verdoofde vuur,

in tinteling van kleine baar op baar...
- en liedjes-zingend staat aan 't zware roer
het schippersmeisje korenblond van haar.

XX.**Klacht**

Gij kent het leed niet dat er schuilt
in 't hart dat rustig u aanhoorde,
noch hoe het soms van wanhoop huilt
om kleine, onbegrepen woorden

die 'k fluister uwe blijheid toe,
wanneer ik, schuchter, ongeweten,
berustend toch en vragensmoe,
de diepte uwer ziel wil weten.

En als zelfs gij een menschenhater
noemt hem, die om wat vrede vraagt
gelijk een beedlaar om wat water,

wie zal dan in 't allerbooste
en droefste uur dat weldra daagt,
o ziel! mijn kranke ziel vertroosten?

XXI.

Mumie

Ziehier mijn droom: in 't oud Egyptenland
regeerend over 't rijk der pyramieden,
der grijze sphinxen en der kariatieden,
met blauwe lotusbloemen in uw hand,

waart gij de koningin! - en al de glorie
van uw bleek-bronze naaktheid door den schijn
heenglorend van een zijden kleed, was fijn
gebeiteld op de muren der historie,

die worden zouden tot onschendbaar graf,
waarin men uw gebalsemd lijk zou dragen...
- Nu ruk ik al die klamme windsel af

mijn lief! en sla uw gouden masker stuk,
wel wetend dat gij blijft tot 't eind der dagen:
een bleeke mumie van versteend geluk.

Liederen

Aan Jos. van Hoof

I. Heilige nacht

't Is nacht. Alsof niet sterven kon
het laatste vuur der schemering,
zweeft verre naglans van de zon
heel vaag als een herinnering,

Het dorpje dat een berg beklimt
is even stil als 't akkerland,
wijn klein en spookjesachtig glimt
een venster waar een lichtje brandt.

't Is of de tijd zich zelve telt
als 't uur slaat op een verre kerk;
een uil roeit over 't grauwe veld,
geruischloos als op vulpen vlerk.

Zoo innig-bijbelsch is de nacht
van licht en schemer-duisternis,
als werd hier op dit uur verwacht
een hemelsche gebeurtenis.

II. Herinnering

Hoe innig was het geuren van
de bloeiende seringen,
dien avond, dat, als purper haar,
de groote tuilen neerwaarts, zwaar
van regen hingen.

Als weleer tokt in d'avondlucht
getiktak van een molen...
Och! hoe komt nu herinnering
benevelen de mijmering
van wie ging dolen!

En alles is nog zooals toen...
Het is of niets verjaarde,
of elke boom, dien heelen tijd
die was vergaan, de heerlijkheid
zijns lichts bewaarde.

Een vogel zingt - als toen - in 't loof
dat opwaarts is aan 't duisteren;

en wijl ik zang'rig liedje hoor,
gaat menig klank voor mij te loor
bij 't angstig luisteren.

III. Oktober

Zoo blij, zoo blank is 't in mijn woning,
zoo wonnig onder de bekroning
der najaarslucht,
dat ik in opperste belooning
mijn hart voel rijpen als een vrucht.

Zoo blij, zoo blank is 't in mijn ziele,
waarin de reine stralen vielen
der najaarszon,
dat ik aanbidde neer zou knielen
alsof 'k een nieuwe jeugd begon.

En langs de stervensmoede dreven
heb ik gevoeld in 't kleurenzweven
van licht en vuur,
de volheid van geheel een leven
n 't stralen van een enkel uur,

IV. Herfst

Uw oogen, droomen dragend,
hebben den tijd verkort,
als om vergiffenis vragend
dat het nu herfst wordt.

Uw lippen, zoenen brengend
voor wie niet sterven kon,
worden nu bleek, zich zegend
aan 't vuur der laatste zon.

Uw handen, moe van werken,
hebben zich saam geslaan,
als van een die ter kerke
zijn leed wil klagen gaan.

V. Treurliedje

Ik had beloofd dat 'k sterk zou zijn,
en dat de kunst het werk zou zijn
van al mijn levensdagen...
- Ach! waarom wondde uw liefde dan
het hart van iemand die 't niet kan
verdragen?

En wijl ik dacht hoog-op te gaan,
en in mijn trots alleen te staan
te midden slaafsche zielen,
hebt gij mij met uw zachte kracht
van de enkle weelde van uw pracht
doen knielen.

En daar ik ben als 't schuchter kind,
door schitter-schoone glans verblind
van al te schelle kleuren,
en wat verleden is herdenk,
hoe zou ik om uw min-geschenk
niet treuren?

VI. In 't schemeruur

Wijl de avond wegdeint als een glans die sterft
in hoogsten bloei van eigen gloring,
en wijl, heel even, de bekoring
in mij groeit schuchter en bedeesd
naar 't geen troost of geneest;

hoe komt het vrouw, dat gij niet zacht kunt zijn
gelijk de kalme avondlucht?
en dat ik, voor uw zoen beducht,
op mijn vermoeid en bleek gezicht
den kus verkies van 't licht?

VII. Lente-liederen

I.

Het is zoo innig droef en treurig,
nu zachtekens de avond neigt,
nu gansch de hemel koperkleurig
vol roode tinten is, en geurig
van lentewind die stijgt,

Ik voel nu wegen op mijn geest
de diepste menschelijke ellende
die geen woord of gebaar geneest:
mij is dees dag te schoon geweest,
om niet in smart te enden.

Eenzaam als een verloren zoon,
die slechts ontvangt en niets kan geven,
hoor ik in mij dees wrangen toon:
ach! waarom is de wereld schoon,
en niet het leven?

II.

Nu zijn de schaduwen gezegen
van hellen nacht die laafnis biedt,
en galmt, de verre sterren tegen,
in duistre boomen zwaar van regen,
de nachtigaal zijn lied.

Hij zingt en eer hij het verlangen
van gansch zijn ziel heeft uitgestort
in eeuwig geven en ontvangen,
voel ik hoe met zijn liefde-zangen
een weemoed in mij wordt,

die angstiglijk begint te groeien
tot een gevoel dat innig vraagt
om vrij zooals dit lied te vloeien,
en dat tot vreugde gaat ontbloeien
nog eer de morgen daagt.

VIII.**Lied van hoop**

Wij zullen blij gaan door het leven
mijn droeve vriend! zoo gij nu wilt
vergevend uwe handen geven,
nu alle pijnen zijn gestild.

Ge weet niet hoe het licht kan stralen
in elk woord dat ik u zeg,
noch wat mijn ziel u kan verhalen!
maar zoo gij volgt mijn blijde weg,

zal elke avond kalm en vroom zijn
en elke morgen rijk, en moet
het leven als een droom zijn:
een zee, maar zonder ebbe of vloed.

Ik maak het leven levenswaard,
en moet mijn heil niet eeuwig duren,
wat geeft het! zoo zij bloemen gaart
van eeuwig licht in enkele uren?...

IX.

Nacht

Nu zijn de sterren in den nacht
zoo hoog, zoo hel, zoo verre;
ze zijn voor een die troost verwacht
te ijskoud al die sterren.

Hun wreede gloed glanst in mijn oog
mijn lief! en in het uwe,
dat flikkerend op 't mijne woog,
in lust, een schaduw-schuwe.

O 'k voel mijn hoofd zoo branden...
Kom streel die pijn weg die 't omtoog
met uwe wuivend-zoete handen,
en kus dien gloed weg uit mijn oog.

X.

Avond

Er is een lied geworden is dees avond
uit 't stralen van een vrouwenblik;
maar hare stemme wordt in dezen avond
tot traneloos gesnik.

Er is een lied geworden in dees avond
uit 't lijden van een ganschen dag;
maar al de klachten zijn in dezen avond
herboren tot een lach.

Er is een lied geworden in dees avond
in zoet en melodieus geluid,
maar even klonk het zacht in dezen avond
want weemoed dooft het uit.

XI. Requiem

Den dag dat wij begroeven
wat eens ons liefdelied
geweest was, en 't verdriet
gezongen door het lied
der droeven;

zijn wij tesaam getreden
ter kathedraal,
waar elke straal
een blij verhaal
was van 't verleden

Toen 't laatste woord gezegd was,
en in de kerk
op gansch ons levenswerk
den zwaren zerk
gelegd was;

toen heb ik u geweven
dees rytmenkrans,

op zachte wijs van dans,
als een kadans
van 't leven.

XII.**Zomerlied**

Blij geworden
wonderwoord,
dat, noch droef, noch lavend,
in dees kalme avond
liefde spreekt
en liefde hoort;

Zoet ontloken
zomerzang,
die als juichend leeuwerkslied
naar het onbekende vliet,
heemlen ver
en uren lang;

O bekorend
wonderlied!
nu slechts echo, wjl de winter
tergend woedt, ik vind er
mijne vreugde in
en verdriet.

XIII.**Dien avond**

Dien avond dat twee bleeke handen
betoetsten het klavier, zoodat
ik, starend naar de groene wanden
der duistere kamer, vergat

te denken aan de melodie
van 't rytmenzware lied
slechts luisterend naar de zangen die
ik voor me zelf alleen geniet,

ware 't mij zoet geweest te zeggen
- helaas, wist ik aan wie! - hoezeer,
ofschoon 't mijn droefheid zal weerleggen,
ik werkelijk liefde ontbeer.

XIV.**Klanken...**

Zoals de klank
van een gezang
dat werd uit wind geboren,
als nutloos kind
in zelfden wind
weer gaat verloren,

wordt menig zucht,
als harpgerucht
door ziele weergegeven,
gedood door hem
wiens weeke stem
hem riep in 't leven.